

NOI DESCOPERIRI FUNERARE DE PE TERITORIUL LOCALITĂȚII ENISALA (COM. SARICHIOI, JUD. TULCEA)

Aurel Stănică,
Sorin Cristian Ailincăi,
Adina Ignat,
Iuliana Zvîncă

Abstract: This article presents and analyzes ten inhumation tombs discovered during the rescue investigations in Enisala (Sarichioi, Tulcea County). These discoveries can be classified into two distinct chronological intervals.

The first chronological horizon is the Roman-Byzantine Period, poorly documented on the territory of Enisala; it is represented by the two partially investigated tombs in the north of Enisala that can also be connected to the fortification at *La Peșteră* and to the nearby recently discovered necropolis.

The coins and clothing accessories discovered in the eight tombs investigated at *La Bucuc* and *La Biserică* can be analogized to other similar discoveries and can be dated to the 17th–18th century. It is our belief that these tombs represent an extension of the necropolis of the *Yeni-sala* medieval settlement in the 15th–17th century, also known from earlier investigations; it is nowadays superposed by the contemporary settlement. The tombs belong to a local exclusively Christian community, as confirmed by the observations made during our investigations, and by the characteristics of the funerary rites and rituals.

The archaeological investigations in the last decades in Tulcea County have lead to the localization of some 16th–17th century necropolis at Luncavița, Isaccea, Niculițel, Sarichioi, Sabangia or Nufăru, and the new discoveries at Enisala duly complete this information.

Key words : Enisala, funerary discovery, Roman Age, Middle Ages

Cuvinte cheie : Enisala, descoperiri funerare, epocă romană, epocă medievală

Localitatea Enisala (com. Sarichioi, jud. Tulcea) este situată în partea de NE a Dobrogei, la N de dealurile Babadagului și la S de complexul format de lacurile Babadag și Razim (Fig. 1). Zona este bine cunoscută în literatura arheologică datorită numeroaselor situri identificate pe cuprinsul teritoriului său. Dacă pentru paleolitic¹, neolitic² și epoca bronzului³ informațiile sunt relativ puține, nu putem trece cu vederea bogatele informații obținute pentru celelalte perioade istorice.

Prima epocă a fierului este prezentă prin două așezări ale culturii Babadag, aflate în punctele *Palanca* (faza a III-a)⁴ și *Cetatea medievală* (faza a II-a)⁵, pentru ca civilizația getică să fie reprezentată de spectaculoasa necropolă cercetată pe *Valea Netului* (sec. IV–III a.Chr.)⁶ și de cea daco-romană din punctul *La Biserică* (sec I p.Chr.–sec. II p.Chr.)⁷.

¹ Păunescu 1999, 67, 69.

² Comșa 1971, 18; Lăzarcă, Mănușu-Adameșteanu 1980, 146.

³ Morintz, Angheliescu 1970, 403; Vasiliu 2003-2004, 123-136.

⁴ Lăzarcă, Mănușu-Adameșteanu 1980, 146-156.

⁵ Dragomir 1974, 131-136.

⁶ Simion 1971, 63-134; Simion 1974, 291-304; Simion 2003, 258-320.

⁷ Babeș 1971, 19-45; Mănușu-Adameșteanu 1984, 31-40.

Între centrul localității și marginea sa vestică au fost identificate vestigiile unui important nucleu de locuire din perioada romană (sec. I–IV p.Chr.), semnalat pentru abundența materialului ceramic aflat la suprafața solului⁸. În perioada romano-bizantină a fost ridicată fortificația identificată în punctul *La Peșteră*⁹, în vecinătatea căreia se află o necropolă din aceeași epocă¹⁰.

Un loc aparte îl ocupă și cele câteva descoperiri numismatice antice. Cel mai vechi tezaur a fost descoperit la cca. 3 km SE de localitate, în punctul *Șantarla* și conține însemne premonetare din secolele VI–V a.Chr.¹¹. Perioadei romane timpurii îi sunt atribuite monedele descoperite în punctul *La Biserică* (sec. I p.Chr)¹², dar și un lot de monede din secolele I–II p.Chr. achiziționat în perioada 1967–1968 de Muzeul din Tulcea. Tot de pe teritoriul localității provin 23 de monede romane și bizantine descoperite între 1977–1981, la care se mai adaugă și două monede emise de Constantius II și Valentinianus I¹³ descoperite în locul numit *La Călugăra*. Numeroase monede emise în secolele VI–VII p.Chr. provin din zona cetății, din punctul *La Peșteră* și se află în colecțiile muzeului de istorie din Galați¹⁴. Seria descoperirilor numismatice este completată cu un lot de monede bizantine din secolul al XI-lea¹⁵.

O importanță aparte o dețin numeroasele descoperiri aparținând epocii medievale. Cele mai timpurii vestigii datează din perioada sec. VIII–IX p.Chr. și au fost semnalate între terenul de fotbal și marginea de V a satului unde au fost descoperite cuptoare din lut și numeroase fragmente ceramice¹⁶.

Cel mai cunoscut monument al acestei epoci este însă cetatea de pe dealul Gras¹⁷, care domină împrejurimile, dar nu trebuie să neglijăm necropolele și urmele de locuire cercetate în punctele *Palanca*¹⁸ și *La Biserică*¹⁹ sau cele câteva descoperiri monetare²⁰ care ne oferă o imagine destul de complexă a locuirii pe teritoriul acestei localități în intervalul secolelor XIII–XIX.

Acest articol are ca scop prezentarea unor noi descoperiri din trei zone distincte ale localității Enisala (Fig. 2) survenite în timpul unor cercetări preventive, care nu fac decât să completeze datele arheologice și să sporească gradul de cunoaștere al populațiilor care au trăit în această zonă.

⁸ Informație din arhiva ICEM Tulcea, autor Gh. Mănușu-Adameșteanu.

⁹ Morintz *et alii* 1996, 111.

¹⁰ Iacob, Nuțu, Paraschiv 2006, 154.

¹¹ Aricescu 1975, 17-24.

¹² Mănușu-Adameșteanu, Oberländer-Târnoveanu 1984, 350.

¹³ Oberländer-Târnoveanu 1980, 505.

¹⁴ Mănușu-Adameșteanu 1984, 349-354.

¹⁵ Mănușu-Adameșteanu, Oberländer-Târnoveanu 1984, 352, nr. 23; Custurea 2000, 139, nr. 38.

¹⁶ Mănușu-Adameșteanu 1990a, 44-48.

¹⁷ DID III, 379-385; Ciobanu 1971, 21-30; Dragomir 1972-1973, 29-47; Baraschi, Cantacuzino 1977-1978, 459-471; Iosipescu, Iosipescu 2004, 310-314.

¹⁸ Lăzarcă, Mănușu-Adameșteanu 1980, 146-156; Mănușu-Adameșteanu 1990b, 393-398.

¹⁹ Mănușu-Adameșteanu 1980, 473-496.

²⁰ Custurea 1978, 531-536; Cu ocazia săpării șanțurilor pentru instalarea conductelor din rețeaua de aprovizionare cu apă a localității Enisala, în vara anului 2005, pe strada din spatele bisericii, a fost descoperit un tezaur de monede otomane (din argint) și austriece (din aur), aproximativ 1800 monede, databil în linii mari în secolul al XVIII-lea.

Lucrările pentru alimentarea cu apă potabilă a localității Enisala au determinat demararea unui program de cercetare arheologică preventivă și supraveghere desfășurat pe parcursul anilor 2004 și 2005. Rezultatele acestor lucrări au fost publicate în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*²¹.

1. Enisala–La Bucluc

Pentru a verifica străzile din partea sudică a localității afectate de proiect, colectivul de cercetare compus din G. Jugănaru și S. Ailincăi a ales strategia sondării din 5 în 5 m sau din 10 în 10 m, în funcție de situație, prin sondaje de 1 × 2 m. De cele mai multe ori diferența de altitudine dintre grădinile sâtenilor și drum fiind de 2 m, orice informație arheologică a fost deja distrusă o dată cu amenajarea acestora. Pentru o cât mai bună evidență a sondajelor, străzile au fost numerotate, în lipsa unor nume, cu cifre arabe.

Un caz aparte îl reprezintă capătul nordic al străzii 3, situată în zona centrală a localității Enisala, la S de dispensar, nu departe de locul numit de localnici *La Bucluc*. În profilul drumului au fost observate oase umane. Cercetarea arheologică a micului promontoriu situat în extremitatea vestică a proprietății lui Mitache V. Ilie a scos la iveală 5 morminte de înhumăție din epocă medievală, după cum urmează²² (Fig. 3):

Mormântul nr. 1 conținea scheletul unei persoane mature, depus în poziție decubit dorsal, orientat SV–NE. Acesta s-a păstrat parțial, capul, zona superioară a coloanei vertebrale, o parte din torace și brațul stâng fiind distruse cu ocazia amenajării drumului. Brațul drept era probabil așezat pe torace. Datorită intervențiilor antropice recente nu a putut fi evidențiată forma gropii mormântului.

În *mormântul nr. 2* a fost descoperit scheletul unui copil depus în poziție decubit dorsal, orientat SV–NE. Groapa mormântului era ovală. În mâna dreaptă se aflau două monede mici din argint, aflate într-o stare precară de conservare, identificate ca fiind *parale* otomane²³. Una dintre ele a fost atribuită perioadei de domnie a sultanului Ahmed al III-lea (1703–1730) în timp ce cea de a doua, mai prost conservată, a putut fi atribuită, în linii mari, secolului al XVIII-lea. În dreptul urechilor se aflau doi cercei din bronz confecționați dintr-o verigă de sârmă de cupru, de care era prins câte un pandantiv din bronz în formă de floare cu 5 petale, realizat prin turnare (Fig. 5/1, 6/1).

Din individul depus în *mormântul nr. 3* s-a păstrat doar o parte din membrele inferioare. Orientarea sa pare a fi identică cu a celorlalți.

Scheletul descoperit în *mormântul nr. 4* a fost depus în poziție decubit dorsal, orientat SV–NE. Cutia craniană era parțial distrusă. Obiectele de podoabă descoperite sunt mai numeroase: o pereche de cercei pandantiv de bronz (Fig. 5/2, 6/2), două monede de argint, una emisă la Ragusa în secolul al XVII-lea și prima jumătate a secolului al XVIII-lea, iar cea de a doua, o *para* otomană, emisă la Constantinopol în perioada lui Ahmed III (1703–1730). În zona gâtului au fost descoperite șapte mărgelă din sticlă, iar în zona abdomenului se afla o paftă din bronz.

Pafta era compusă din două piese identice, în formă de calotă care se prindeau între ele cu ajutorul unor cârlige. Marginea, în formă de chenar, era decorată cu un șir de mici

²¹ Jugănaru, Ailincăi 2005, 144-145.

²² Mormintele sunt numerotate de la N spre S; Jugănaru, Ailincăi 2005, 144-145.

²³ Monedele au fost identificate de Aurel Vâlcu, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București, căruia îi mulțumim și pe această cale.

proeminente. Pe verso se aflau câte două bare cu ajutorul cărora paftaua era prinsă de cordon sau curea (Fig. 5/3, 6/3). Piesa este asemănătoare celor descoperite la Niculițel, Isaccea-Biserica Sf. Gheorghe²⁴, Sarichioi²⁵ sau Ester²⁶.

Tipul de cercei din bronz, cu corpul discoidal, de care se prind pandantive, precum cei descoperiți în *mormântul 2* sau cercei din bronz de formă pătrată, cu placa perforată, prevăzuți cu montură circulară asemănători cu cei din *mormântul 4*, au o perioadă lungă de folosire, găsindu-și analogii atât în descoperirile de la Piuța Pietrii²⁷ și Galați²⁸, datate în sec. XV–XVI, dar și în cele din secolul al XVIII-lea de la biserica Drujești de la Curtea de Argeș²⁹, la Ester³⁰, Sarichioi³¹ și Isaccea-Biserica Sf. Gheorghe³².

Mormântul nr. 5 conținea un schelet depus în poziție decubit dorsal, orientat V–E. Cutia craniană a fost parțial distrusă. În mâna dreaptă a acestui individ se aflau două monede de argint, un *grossetto* emis de Ragusa, în secolul al XVII-lea și prima jumătate a secolului al XVIII-lea și o *para* otomană emisă la Constantinopol de sultanul Ahmed III (1703–1730).

2. Enisala-La Biserică

În cadrul aceluiași program de supraveghere a lucrărilor pentru alimentarea cu apă potabilă a localității Enisala, în vara anului 2005, cu ocazia săpăturilor efectuate la „Stația de Clorinare a Apei”, ne-a fost semnalată descoperirea unor schelete umane. Obiectivul amintit este amplasat la ieșirea estică din localitate, pe partea dreaptă a drumului județean care vine de la Babadag, în locul cunoscut în literatura arheologică de *La Biserică*.

În momentul când am ajuns la fața locului, zona era deja deranjată de lucrări, totuși, în urma investigației arheologice am putut recupera, în mare parte, informații despre cele trei morminte de înhumăție³³ (Fig. 4). În toate cele trei cazuri nu am putut identifica forma sau dimensiunile gropilor.

Primul din mormintele cercetate (M 1) conținea scheletul unui individ de sex feminin, cu o vârstă cuprinsă între 25–30 de ani și o înălțime de 151,7 cm, depus în decubit dorsal, orientat V–E, cu membrele superioare îndoite din cot având palmele depuse pe piept. Ambele membre inferioare au fost distruse aproape în întregime. Pe degetul mijlociu al mâinii drepte a fost descoperit un inel de argint pe care era montată o piatră din sticlă transparentă.

Astfel de inele au fost documentate prin descoperiri arheologice încă din secolul al XI-lea și cunosc maxima răspândire în secolele XIV–XVIII. În intervalul secolelor XVII–XVIII, astfel de descoperiri sunt întâlnite la Suslănești³⁴, Ester³⁵, Piuța Pietrii³⁶, Enisala³⁷ și Isaccea-Biserica

²⁴ Vasiliu 1995, 392, 408, fig. 5/1.

²⁵ Vasiliu 1996, 233, fig. 6/5.

²⁶ Custurea 1986, 300, 304, fig. 2/1-4.

²⁷ Chițescu *et alii* 1979, 226, 228, fig. 16/4; 17/8.

²⁸ Anghel 1992, fig. 1/4.

²⁹ Cristocea 1990, 34, fig. 18.

³⁰ Custurea 1986, 304.

³¹ Vasiliu 1996, 226-227, 237, fig. 1/2, 4-6, 238, fig. 2/1-2, 3-4.

³² Vasiliu 1995, 407, fig. 4/1

³³ Detaliile referitoare la sex, vârstă și înălțime ne-au fost date, în urma analizei antropologice, de către Nicușor Marian Sultana (Centrul Antropologic „F. I. Rainer” București), căruia îi mulțumim și cu această ocazie. Datele antropologice amănunțite vor fi publicate într-un studiu separat.

³⁴ Rosetti 1972, 34, fig. 5/10, 18; fig. 6/1, 4, 11.

Sf. Gheorghe³⁸. Ținând cont de contextul descoperirii și de monedele din celelalte două morminte, inelul descoperit în M 1 poate fi datat în secolul al XVII-lea.

Cel de al doilea mormânt (M 2) conținea scheletul unui individ de sex feminin, de vârstă matur II final-senil (+55 ani), cu o statură ce se plasează în jurul cifrelor de 154,48 și 157,95 cm, depus în decubit dorsal, orientat V–E cu membrul superior stâng așezat pe abdomen. Antebrațul drept și cele două gambe au fost distruse în timpul lucrărilor. În palma stângă se afla o monedă mică din argint, prost conservată, ce pare a fi un *aspru* otoman emis în secolul al XVII-lea.

Al treilea individ înmormântat aici (M 3) a fost un copil ce poate fi încadrat la limita *Infans I – Infans II* (6–7 ani). Și scheletul acestuia a fost deranjat în timpul lucrărilor care i-au afectat poziția anatomică normală a membrilor superioare și a gambelor. Defunctul era depus ca și ceilalți în poziție decubit dorsal, orientat V–E. În zona toracelui a fost descoperită o monedă din argint de mici dimensiuni, care este tot un *aspru* emis în secolul al XVII-lea.

3. Enisala–Nordul Localității

În primăvara anului 2005 au putut fi salvate, parțial, alte câteva complexe funerare. Trebuie precizat de la început că majoritatea șanțurilor pentru îngroparea conductelor de apă au fost făcute cu utilaje mecanice, uneori până la adâncimea de 1,50 m, șansa de a salva informația arheologică în context fiind aproape nulă. Un astfel de caz s-a înregistrat în zona nordică a localității Enisala, pe partea dreaptă a drumului județean care duce la Sarichioi.

În această zonă, în **dreptul proprietății lui Ignat Mircea**, fără posibilitatea cercetării exhaustive, datorită amplasării șanțului în imediata vecinătate a șoselei pe de o parte și existenței pământului excavat, de cealaltă parte. La adâncimea de 1,28 m a fost sesizată existența unui mormânt de înhumatie (M 1). Datorită situației menționate mai sus, scheletul aflat într-o stare precară de conservare și distrus parțial de excavator, nu a putut fi dezvelit în totalitate. Individul era depus în poziție decubit dorsal, orientat SV–NE, cu bărbia lipită de piept și brațul drept (singurul păstrat) întins pe lângă corp (Fig. 7/1). În partea inferioară a acestui braț a fost descoperită o brățară deformată de presiunea pământului. Aceasta este confecționată din sârmă din bronz, circulară în secțiune, capetele, ornamentate cu linii scurte, incizate, fiind rotunjite și mai groase (Fig. 6/5, 7/2). Astfel de brățări din bronz cu extremitățile ornamentate sunt des întâlnite în necropolele din secolul al IV-lea p.Chr. de la Apulum, Histria, Callatis³⁹ sau Beroe–Piatra Frecăței⁴⁰.

Un al doilea mormânt a fost distrus parțial de excavator la o distanță de 24 m față de mormântul menționat anterior, în **dreptul proprietății lui Petcu Dumitru**. Partea din schelet păstrată sugerează faptul că individul a fost depus în poziție decubit dorsal, cu mâinile pe lângă corp, orientat SV–NE (Fig. 7/3). Nu au fost descoperite obiecte de vestimentație sau inventar.

Deși, inițial, având în vedere apropierea de punctul *Palanca*, am fi înclinat să atribuim aceste morminte necropolei medievale din secolele XIV–XV, pe baza analogiilor oferite de

³⁵ Custurea 1986, 300, 304, fig. 3/4-5.

³⁶ Chițescu *et alii* 1979, fig. 17/14-15; 18/5.

³⁷ Mănucu-Adameșteanu 1980, 486, fig. 4/5, 8, 9/1-2, 10/5-6.

³⁸ Vasiliu 1995, fig. 2/5.

³⁹ Preda 1980, 51.

⁴⁰ Aurelian 1987, fig. 38, 61.

brățara din bronz, putem considera că cele două morminte aparțin orizontului de înmormântări din secolele IV–V p.Chr. surprins de cercetările recente din punctul *La Peșteră*.

*
* *

Din cele expuse mai sus, se poate observa că cele câteva descoperiri survenite în timpul cercetărilor preventive de pe teritoriul localității Enisala în anii 2004 și 2005 se pot eșalona pe două intervale cronologice distincte.

Un prim orizont cronologic este reprezentat de cele două morminte din epoca romano-bizantină, descoperite în nordul localității, care pot fi puse în legătură cu existența fortificației din punctul *La Peșteră* și cu necropola semnalată recent în apropiere.

Descoperirile monetare și accesoriiile vestimentare care provin din cele opt morminte cercetate în punctele *La Bucluc* și *La Biserică* își găsesc analogii în descoperiri similare și pot fi datate în secolele XVII–XVIII. Acest orizont de înmormântări reprezintă, credem noi, o continuare a necropolei așezării medievale *Yeni-sala* din secolele XV–XVII, cunoscută și datorită cercetărilor mai vechi și care este suprapusă de locuirea contemporană. În mormântările aparțin unei comunități locale, exclusiv creștină, afirmația fiind argumentată de observațiile făcute în timpul cercetărilor, de ritul și ritualul funerar caracteristic acesteia.

Cercetările arheologice din ultimele decenii din județul Tulcea, au condus la localizarea unor necropole din secolele XVII–XIX la Luncavița, Isaccea, Niculițel, Sarichioi, Sabangia sau Nufăru iar noile descoperiri de la Enisala nu fac decât să completeze aceste informații.

Bibliografie

- Anghel, A. 1992, *Cercetări de salvare efectuate în necropola medievală zona faleză Dunării – Galați (sec. al XVI-lea–al XVIII-lea)*, Danubius 13-14, 117-126.
- Aricescu, A. 1975, *Vârful de săgeți – semne de schimb premonetare*, SNC 6, 17-24.
- Aurelian, P. 1987, *La romanité en Scythie Mineure (II-e–VII-e siècles de notre ère)*, Recherches archéologiques, București.
- Babeș, M. 1971, *Necropola daco-romană de la Enisala*, SCIV 21, 1, 19-46.
- Baraschi, S., Cantacuzino, Gh. 1980, *Cercetările arheologice din cetatea Enisala*, Peuce 8, 459-472.
- Chițescu, L., Conovici N., Lungu, R., Păunescu, A., Rădulescu, V. 1979, *Cercetări arheologice la Piua Pietrii (Orașul de Floci), jud. Ialomița*, CA 3, 199-246.
- Ciobanu, R. Șt. 1971, *Cetatea Enisala*, BMI 1, 21-30.
- Comșa, E. 1971, *Neoliticul județului Tulcea*, Peuce 2, 11-18.
- Cristoceia, S. 1990, *Biserica Drujești din Curtea de Argeș în lumina cercetărilor arheologice*, RMI 59, 1, 29-35.
- Custurea, G. 1978, *Tezaurul monetar de la Enisala (sec. XV–XVII)*, Crisia 7, 531-536.
- Custurea, G. 1986, *Cercetări arheologice din necropola așezării medievale Ester-Târgușor*, Materiale 17, 300-304.
- Custurea, G. 2000, *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (secolele IX–XI)*, Constanța.
- Dragomir, I., T. 1972-1973, *Cetatea medievală de la Enisala. Unelte, arme și obiecte de podoabă*, Danubius 4-7, 29-48.
- Dragomir, I., T. 1974, *Mărturii hallstattiene în incinta cetății medievale Enisala*, SCIVA 25, 1, 131-136.
- Iacob, M., Nuțu, G., Paraschiv, D. 2006, *Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea, Punct: Peștera*, CCA. Campania 2005, 154.
- Iosipescu, R., Iosipescu, S. 2004, *Ștefan cel Mare și Dobrogea de Nord în vremea marelui război cu Imperiul Otoman, în Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine*, Putna.
- Jugănar, G., Ailincăi, S. 2005, *Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea, Punct: Centrul satului, La Biserica*, CCA. Campania 2004, 144-145.
- Lăzarcă, E., Mănușu-Adameșteanu, Gh. 1980, *Noi descoperiri arheologice la Enisala, jud. Tulcea*, Materiale, 146-156.
- Mănușu-Adameșteanu, Gh. 1980, *Necropola medievală de la Enisala (Raport preliminar de săpătură)*, Peuce 8, 473-496.
- Mănușu-Adameșteanu, Gh. 1984, *Aspecte ale ritului și ritualului în lumina descoperirilor din necropola medievală de la Enisala*, Peuce 9, 355-362.
- Mănușu-Adameșteanu, Gh. 1990a, *Un cuptor menajer din secolele VIII-IX descoperit la Enisala*, RevMuz 27, 3-4, 44-48.
- Mănușu-Adameșteanu, Gh. 1990b, *Ceramica din sec. XIV descoperită în așezarea medievală de la Enisala*, Peuce 10, 393-398.
- Mănușu-Adameșteanu, Gh., Oberländer-Târnoveanu E. 1984, *Noi dovezi de locuire pe teritoriul actual al satului Enisala în mileniul I e.n.*, Peuce 9, 349-354.

- Mănucu-Adameşteanu, M. 1984, *Necropola daco-romană de la Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea*, Peuce 9, 31-40.
- Morintz, S., Anghelescu, N. 1970, *O nouă cultură de epoca bronzului în România. Cultura de tip Coslogeni*, SCIV 21, 3, 373-415.
- Morintz, S., Petolescu, C., Babeş, M., Barnea, I. 1996, *Enisala*, în Preda, C-tin (coord.) *Enciclopedia Arheologiei şi Istoriei Vechi a României*, I, A-D, Bucureşti, 110-112.
- Păunescu, Al. 1999, *Paleoliticul şi mezoliticul de pe teritoriul Dobrogei*, II, Bucureşti.
- Preda, C. 1980, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, Bucureşti.
- Rosetti, D.V. 1972, *Tezaurul de podoabe medievale de la Ilteni (Teleorman) şi elementele lor bizantine*, BMI 41, 4, 3-14.
- Simion, G. 1971, *Cultura traco-getică în lumina izvoarelor arheologice descoperite în necropola de la Enisala*, Peuce 2, 63-129.
- Simion, G. 1974, *La culture geto-dace du Nord de la Dobroudja dans la lumière des découvertes d'Enisala*, Thracia 3, 291-304.
- Simion, G. 2003, *Geto-dacii din nordul Dobrogei, în descoperirile de la Enisala*, în *Culturi Antice la Gurile Dunării*, I, Tulcea, 258-320.
- Vasiliu, I. 1995, *Cimitirul medieval de la Isaccea. Biserica Sf. Gheorghe*, Peuce 11, 373-409.
- Vasiliu, I. 1996, *Obiecte de podoabă şi accesorii vestimentare medievale din colecţiile Muzeului de Arheologie din Tulcea*, Peuce 12, 225-242.
- Vasiliu, I. 2003-2004, *Date noi privind epoca bronzului în nordul Dobrogei. Mormintele cu ocru de la Enisala-La Bălţiţă*, Ialomiţa 4, 123-136.

Aurel Stănică

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale,
Str. 14 Noiembrie, nr. 5,
820009, Tulcea
aurelstanica@gmail.com

Sorin Cristian Ailincăi

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale,
Str. 14 Noiembrie, nr. 5,
820009, Tulcea
sailincai@yahoo.com

Adina Ignat

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale,
Str. 14 Noiembrie, nr. 5,
820009, Tulcea
ignatadina@yahoo.com

Iuliana Zvîncă

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale,
Str. 14 Noiembrie, nr. 5,
820009, Tulcea

Fig. 1. Poziționarea geografică a localității Enisala.

Fig. 1. The geographical position of Enisala.

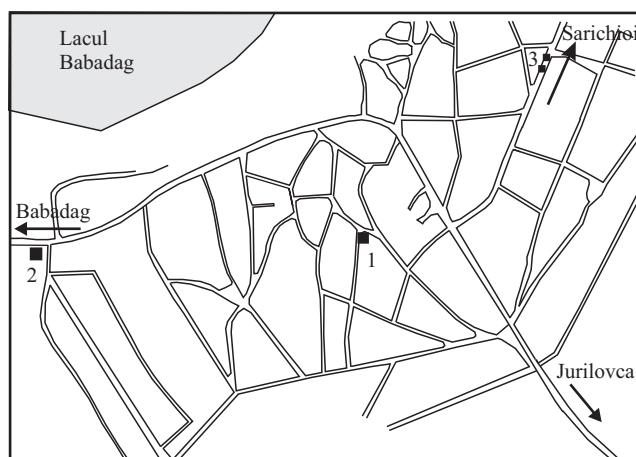
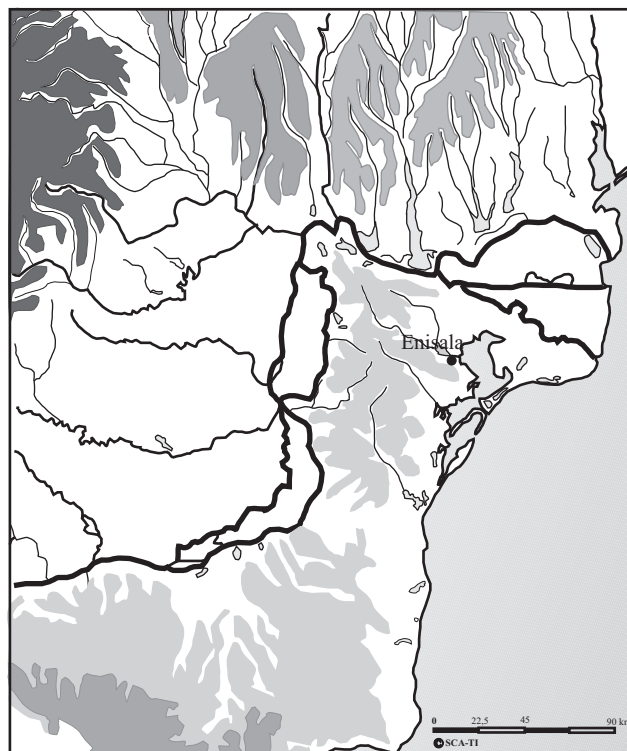

Fig. 2. Localizarea descoperirilor menționate în text:

1. La Bucluc, 2. La Biserică, 3. Nordul localității.

Fig. 2. The topographical position of the discoveries mentioned in text: 1. La Bucluc, 2. La Biserică, 3. Northern area of the village.

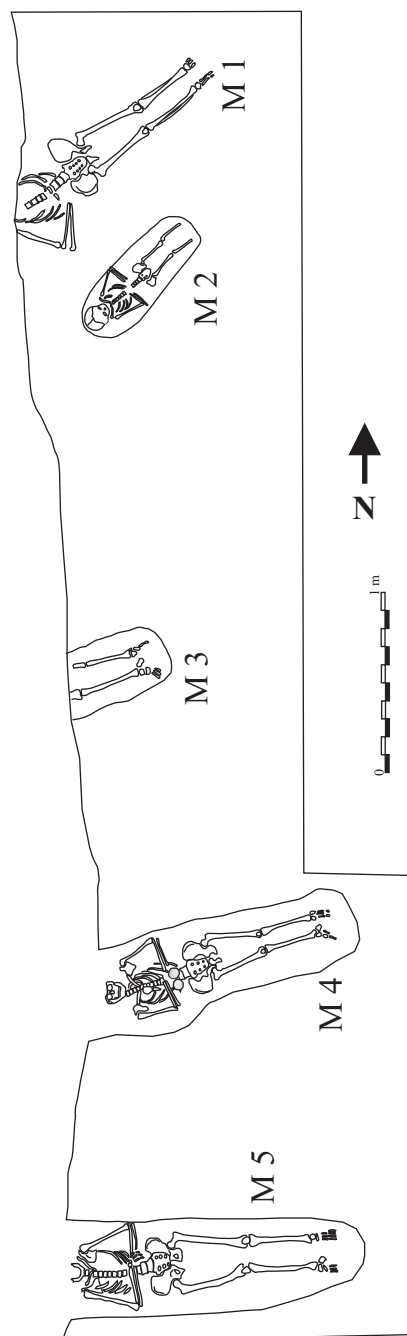

Fig. 3. Mormintele descoperite la Enisala - La Bucluc.
 Fig. 3. The tombs discovered at Enisala - La Bucluc.

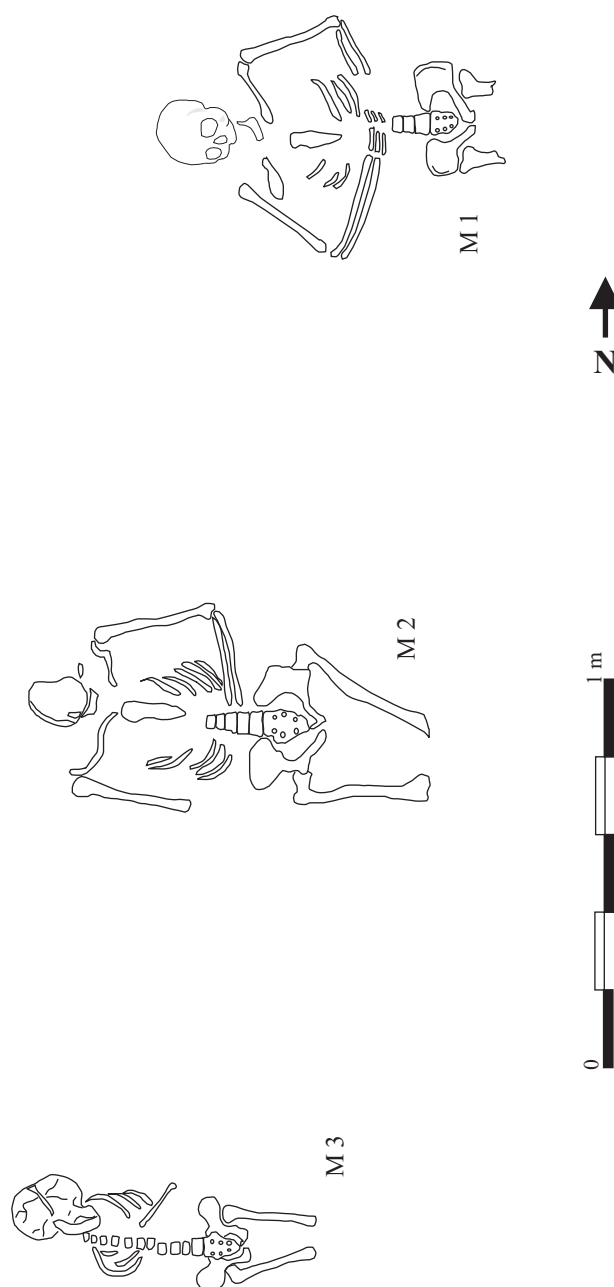

Fig. 4. Dispunerea mormintelor medievale din punctul *La Biserică*.
Fig. 4. The tombs discovered at Enisala - *La Biserică*.

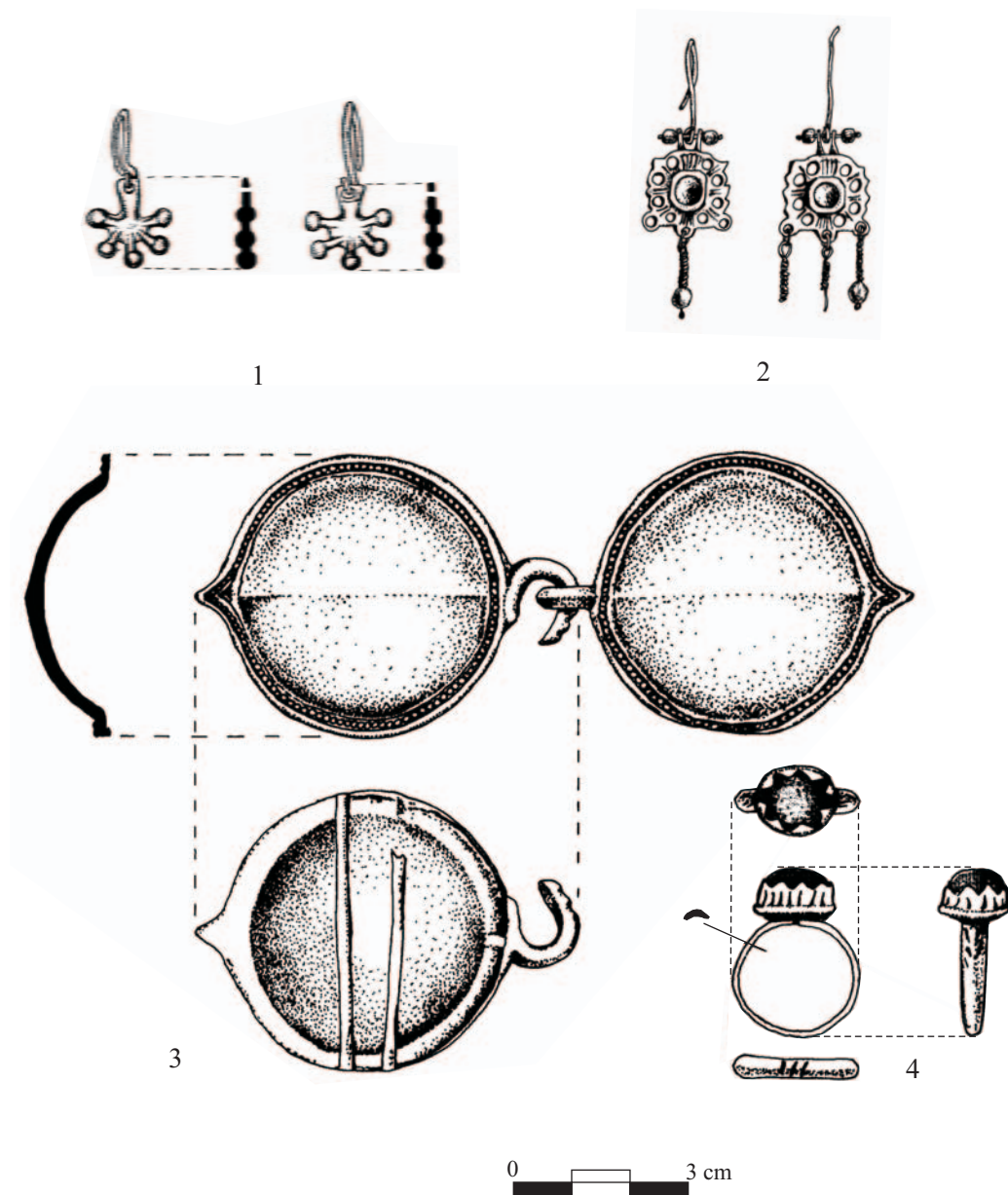

Fig. 5. Obiecte de podoabă descoperite în mormintele de la:
 1-3. *La Bucluc*; 4. *La Biserică*.

Fig. 5. Jewellery discovered in the tombs from: 1-3. La Bucluc; 4. La Biserică.

Fig. 6. Obiecte de podoabă descoperite în mormintele de la: 1-3 *La Bucluc*; 4. *La Biserică*; 5. *Nordul localității*.

Fig. 6. Jewellery discovered in the tombs from: 1-3 *La Bucluc*; 4. *La Biserică*; 5. *Northern area of the village*.

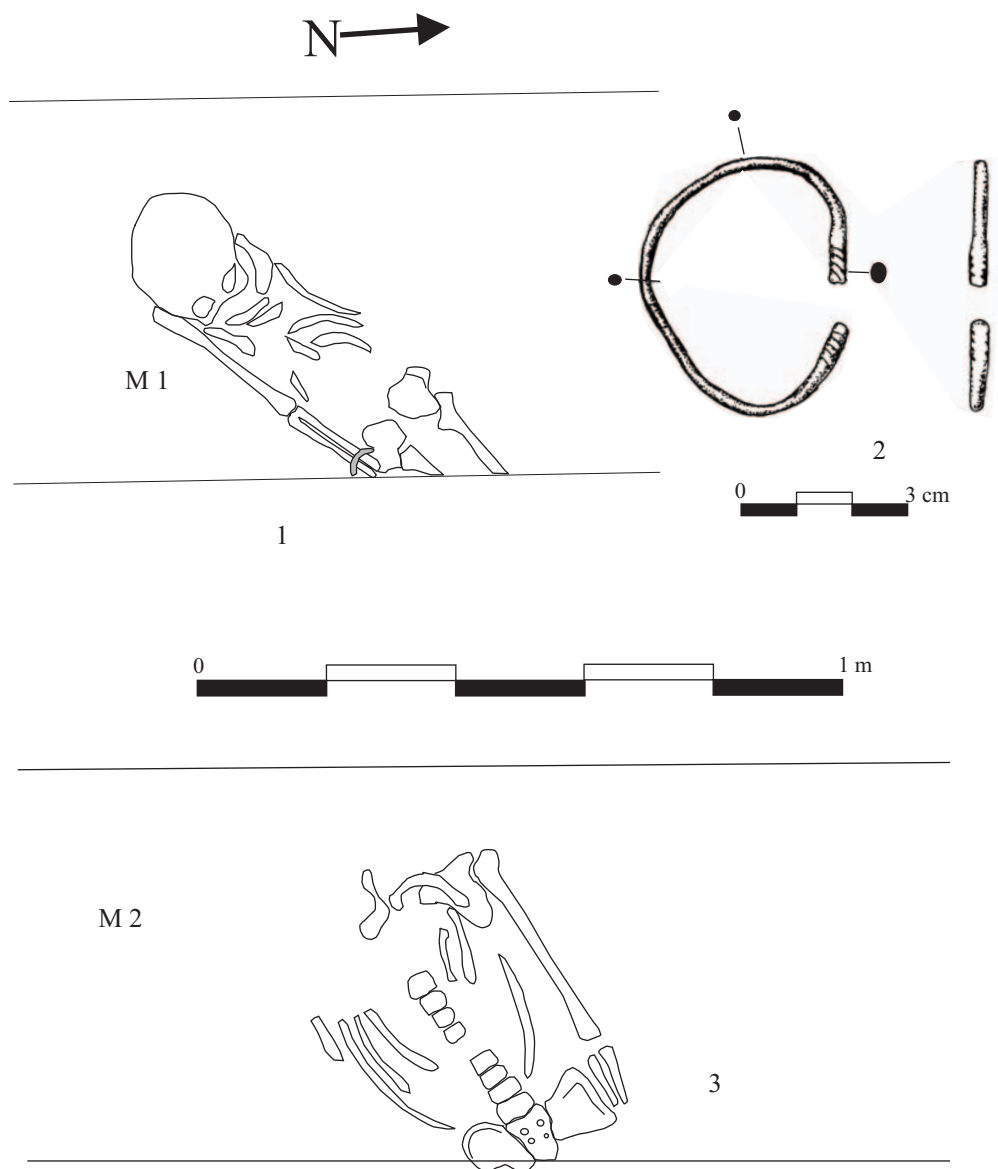

Fig. 7. Mormintele descoperite în nordul localității Enisala.

Fig. 7. The tombs discovered in the Northern area of the Enisala village.